

Doelgroepen Stedelijk Kompas

Inventarisatie regio Nijmegen en Rivierenland

Inhoudsopgave

1	Totaalbeeld regio Nijmegen en Rivierenland	3
2	Inleiding	5
2.1	Achtergrond en vraagstelling	5
2.2	Afbakening doelgroep	5
2.3	Onderzoeksaanpak	6
3	Doelgroepen Stedelijk Kompas in Nijmegen en Rivierenland	8
3.1	Dak- en thuislozen	8
3.2	Zwerfjongeren	9
3.3	Verslaafden	9
3.4	Zelfstandig wonende verkommerden en/of verloederden	9
	Bijlage 1	11

1 Totaalbeeld regio Nijmegen en Rivierenland

Het beeld dat de opvangorganisaties schetsen van de doelgroepen van het Stedelijk Kompas is nogal gevarieerd. Over de leefsituatie van de groepen is men over het geheel genomen niet zo positief. Daarentegen maakt men ook kenbaar dat er bij enkele personen goede resultaten zijn bereikt. De verschillende groepen hebben vaak een meervoudige problematiek. Het eenduidig typeren van een bepaalde groep is bijna niet mogelijk. Bij dak- en thuislozen gaat het bijvoorbeeld niet alleen om de woonsituatie maar kan het tegelijk ook gaan om een drank- of drugsprobleem, een financieel probleem, psycho-sociale problemen, psychiatrische verschijnselen, verwaarlozing, etc. Binnen de afzonderlijke groepen zijn er bovendien verschillen wat de ernst van de situatie betreft en kan als gevolg hiervan de zorgduur van de cliënt sterk variëren.

Er is een kern die langdurig en waarschijnlijk voor de rest van zijn leven zorg en begeleiding nodig heeft. Daarnaast is er een grotere groep die jaarlijks de "leeggekomen plaatsen" opvult, maar door adequate begeleiding (diagnose, zorgprogramma's, verwijzingen, aanbieden van structuur, materiële ondersteuning) op termijn weer op het goede spoor gezet wordt.

In Nijmegen en Rivierenland zijn er ruim 800 dak- en thuislozen die hulp krijgen en naar schatting ongeveer 1100 die potentieel tot deze doelgroep behoren¹. Van de ruim 800 daklozen die hulp krijgen zijn er volgens de organisaties ongeveer 150 tot 200 feitelijk dakloos en zijn de overigen residentieel dakloos. Van de groep van 800 daklozen is volgens de opvangorganisaties naar schatting 40% verslaafd, heeft 40% een dubbele diagnose en heeft 20% een psychiatrische stoornis.

Het aantal zwerfjongeren tussen 18-25 jaar dat min of meer bekend is bij de opvangorganisaties is ongeveer 90, maar wellicht bedraagt het werkelijke aantal naar schatting ruim 150.

De groep verslaafden die hulp krijgt vanwege een problematische situatie bedraagt bijna 200. In werkelijkheid gaat het volgens schattingen om ongeveer 300 personen Nijmegen en Rivierenland.

De groep verkommerden en verloederden die bekend is bij de opvangorganisaties bestaat uit bijna 400 personen. Het gaat hier om personen die weliswaar zelfstandig wonen, maar vanwege verschillende problemen in een situatie van dak- of thuisloosheid dreigen te geraken. Uitgaande van de landelijke norm van 0,7% van de bevolking in het zorggebied bedraagt het aantal personen dat waarschijnlijk in werkelijkheid tot deze groep gerekend kan worden in de regio Nijmegen / Rivierenland ruim 3.500.

---

¹ De bepaling van de omvang van de verschillende doelgroepen van het Stedelijk Kompas is gedaan op basis van gegevens bij opvangorganisaties over eigen cliënten. Indien deze informatie niet voorhanden was, is gevraagd een inschatting te maken van de omvang hiervan. Tevens is geïnformeerd naar de mate van eventuele overlap van cliënten met andere organisaties. Op basis hiervan is een berekening gemaakt van eigen cliënten bij de verschillende organisaties die naderhand per doelgroep zijn opgeteld. De schatting van de werkelijke of potentiële omvang van de doelgroep is gedaan op basis van een schattingspercentage over het bereik per doelgroep. De informatie bij de organisaties is verstrekt door medewerkers met veel ervaringskennis over de doelgroepen van het Stedelijk Kompas. De schatting van de groep verkommerden en verloederden is gedaan op basis van een landelijke norm (0,7% van de bevolking in het zorggebied).

Het zorgnetwerk is zowel in Nijmegen als Rivierenland de laatste jaren steeds beter op elkaar afgestemd, en de indruk bestaat dat hierdoor betere resultaten worden bereikt met betrekking tot de hulpverlening aan cliënten. Iedere partner in het samenwerkingsverband neemt zijn eigen verantwoordelijkheid serieus, waardoor het net rondom een cliënt beter gesloten is. Hierdoor ontstaan voor de cliënt minder "ontsnappingsmogelijkheden" en kan effectiever gewerkt worden aan de oplossing van problemen. Betrokkenen in het zorgnetwerk maken kenbaar dat zij steeds meer de vruchten plukken van de goede samenwerking.

Op dit moment is men bezig met het opzetten van een centrale registratie van cliënten in de maatschappelijke opvang. Deze centrale registratie brengt niet alleen de omvang van de doelgroepen van het Stedelijk Kompas beter in beeld, maar draagt ook bij aan beter inzicht in de verschillende problemen van deze groepen, waardoor de hulpverlening effectiever kan plaatsvinden.

2 Inleiding

2.1 Achtergrond en vraagstelling

Achtergrond

Het rijk wil samen met de G4 en 39 centrumgemeenten de aanpak voor dak- en thuislozen intensiveren. Hiervoor is door het rijk in samenwerking met de G4 het Stappenplan Stedelijk Kompas opgesteld. Het plan richt zich op een betere opvang en zorg voor daklozen. De 43 regio's krijgen middelen van het rijk om te werken aan het Stedelijk Kompas. Voorafgaande hieraan zal de zorgbehoefte van de doelgroep aangetoond moeten worden. Hierbij gaat het niet alleen om aantallen binnen de doelgroep daklozen, maar ook om het meten van de zorg- en woonbehoefte van cliënten.

Voordat met het Stedelijk Kompas wordt gestart, wil de gemeente Nijmegen als centrumgemeente zicht hebben op de omvang en aard van de problematiek in de regio. DIW (afd. Beleid & Realisatie) heeft de afdeling Onderzoek en Statistiek gevraagd om begin 2008 een inventariserend onderzoek hiernaar te doen. Doel van het onderzoek is om via inventarisatie van omvang en aard van de problematiek informatie te leveren voor de bepaling van de doorlooptijd van het Stedelijk Kompas.

Vraagstelling

Het onderzoek moet een schatting opleveren van de omvang van de doelgroep van het Stedelijk Kompas in de regio Nijmegen/Rivierenland waarbij ook een inschatting gemaakt moet worden van de zorg- en woonbehoefte (aard problematiek). Gezien deze opdracht zijn de volgende vraagstellingen voor het onderzoek geformuleerd:

- Wat is naar schatting de omvang van de doelgroep van het Stedelijk Kompas in de regio Nijmegen/Rivierenland?
- In welke mate veroorzaakt deze doelgroep overlast?
- Hoe kan de zorg- en woonbehoefte van de doelgroep van het Stedelijk Kompas worden getypeerd?
- Welke ontwikkelingen kunnen verwacht worden ten aanzien van de doelgroep van het Stedelijk Kompas?

2.2 Afbakening doelgroep

We sluiten zoveel mogelijk aan bij de landelijke definitie van de doelgroep voor het Stedelijk Kompas:

- Dak- en thuislozen (feitelijk en residentieel daklozen)
- Zwerfjongeren (18-25 jaar)
- Verslaafden die zorg of begeleiding krijgen
- Personen die zelfstandig wonen, maar vanwege een ernstige multiprobleemsituatie in een situatie van dakloosheid dreigen te geraken.

De doelgroep van de vrouwenopvang en Aanpak Huiselijk Geweld wordt niet tot de doelgroep van het onderzoek gerekend.

Nijmegen is in het kader van de maatschappelijke opvang als centrumgemeente verantwoordelijk voor een groot gebied. Globaal kunnen de regio Nijmegen (aangevuld met Gennepe) en de regio Rivierenland (met uitzondering van Maasdriel en Zaltbommel) tot het verzorgingsgebied van centrumgemeente Nijmegen gerekend worden. Het betreft een gebied met ongeveer 500.000 inwoners. Om een goed beeld te krijgen dient dan ook regio Rivierenland meegenomen te worden bij de inventarisatie van de doelgroep.

2.3 Onderzoeksaanpak

Verzameling gegevens

De gegevens van de doelgroep van het Stedelijk Kompas zijn zowel per email als per telefoon opgevraagd bij diverse organisaties voor maatschappelijke opvang in Nijmegen/Rivierenland. Vooraf zijn ze via een brief gevraagd zo veel mogelijk mee te werken aan de inventarisatie. In deze brief is ook aangegeven dat het in hun eigen belang is dat er een zo goed mogelijk beeld komt van de doelgroep van het Stedelijk Kompas.

Voor het onderzoek zijn de volgende organisaties aangeschreven:

- IrisZorg Nijmegen (hieronder vallen o.a. MFC, De Hulsen, Het Kasteel en SAM)
- Meldpunt Bijzondere Zorg GGD regio Nijmegen
- RIBW (o.a. NUNN)
- Stichting Dagloon
- R'75 (onderdeel van de NIM voor de groep 18-25 jaar)
- Stichting Het Kruispunt
- IrisZorg Rivierenland
- RIBW Rivierenland
- Meldpunt Bijzondere Zorg van de GGD Rivierenland.

Vanwege privacy-overwegingen wilden de organisaties geen persoonlijke gegevens verstrekken. Een aantal organisaties houdt bovendien geen registratie bij. Daarnaast waren enkele organisaties niet in staat de gewenste informatie te geven. Bij deze organisaties is volstaan met indrukken die zij hebben van hun doelgroep.

Schatting doelgroepen

Omdat de organisaties geen persoonlijke gegevens wilden verstrekken over hun cliënten, is hen gevraagd het aantal cliënten op te geven met een bepaalde problematiek dat bij hen hulp of begeleiding krijgt (bemoezorg). Indien zij hierover geen gegevens bijhouden is gevraagd een schatting te geven van hun doelgroep(en). Hierbij is tevens gevraagd een schatting te geven van de eventuele overlap van cliënten (in %) met andere organisaties. Dit is gedaan om dubbeltellingen zo veel mogelijk uit te sluiten (het komt namelijk voor dat cliënten zich bij meer dan een organisatie melden). Op basis van deze overlap is een berekening gemaakt van eigen cliënten van de afzonderlijke organisaties en zijn deze later per doelgroep opgeteld. Naast degenen die hulp of begeleiding krijgen zijn er nog personen die tot de doelgroep behoren, maar geen zorg of hulp krijgen (zorgmijders). De schatting van de werkelijke omvang van de doelgroepen van het Stedelijk Kompas is gedaan op basis van een schattingspercentage van de organisaties over het bereik van hun doelgroep(en). Deze

informatie is gegeven door medewerkers bij de organisaties met veel of de meeste ervaringskennis over de doelgroepen.

Vanwege allerlei oorzaken zijn de gegevens dus niet optimaal om een zeer betrouwbare schatting te maken van de verschillende doelgroepen. Toch is op basis van inschattingen van ervaringsdeskundigen bij de organisaties een redelijk goede indruk verkregen van deze doelgroepen.

Indrukken problematiek via mailronde

Aan de organisaties voor maatschappelijke opvang zijn per email enkele vragen gesteld om een indruk te krijgen van de problematiek van hun cliënten. De bedoeling hiervan is geweest een beeld te krijgen van de zorg- en woonbehoeften van de doelgroepen, de eventuele overlast die zij veroorzaken en de ontwikkelingen die ten aanzien van deze groepen verwacht worden.

Cliënten in de maatschappelijke opvang hebben vaak een meervoudige problematiek waardoor zij soms moeilijk zijn onder te brengen in een van de doelgroepen van het Stedelijk Kompas.

3 Doelgroepen Stedelijk Kompas in Nijmegen en Rivierenland

In dit hoofdstuk wordt per doelgroep van het Stedelijk Kompas eerst een schatting gegeven van het aantal personen dat hulp of begeleiding krijgt.

Naast het bereik wordt ook een schatting gegeven van het aantal personen dat eigenlijk tot de doelgroep van het Stedelijk Kompas behoort, maar geen beroep doet op hulp of begeleiding (zorgmijders). Per doelgroep wordt ook een korte beschrijving gegeven van de problematiek, de eventuele overlast die de groep veroorzaakt en de verwachte ontwikkeling ten aanzien van de zorg (tijdelijke, langdurige of lifetime zorg). De doelgroepen van het Stedelijk Kompas hebben vaak een gecombineerde problematiek. Hierdoor zijn ze niet altijd duidelijk van elkaar te onderscheiden. De informatie over de doelgroepen uit Nijmegen en Rivierenland is samengevoegd.

3.1 Dak- en thuislozen

In regio Nijmegen / Rivierenland krijgen ruim 800 dak- en thuislozen hulp van een organisatie voor maatschappelijke opvang. Het werkelijke aantal dak- en thuislozen in de regio Nijmegen / Rivierenland wordt geschat op ongeveer 1100. Van de ruim 800 dak- en thuislozen zijn ongeveer 150 tot 200 feitelijk dakloos en zijn de overigen residentieel dakloos.

Veel dak- en thuislozen hebben een meervoudige problematiek. Ze zijn niet alleen dak- of thuisloos, maar hebben vaak ook een drugs-, alcohol-, schuld-, psychiatrisch of psycho-sociaal probleem. Verwaarlozing (stank, ongedierte) komt ook veel voor. Van de dak- en thuislozen die hulp krijgen (ruim 800) is naar schatting 40% verslaafd, heeft 40% een dubbele diagnose en heeft 20% een psychiatrische stoornis.

De overlast die door dak- en thuislozen wordt veroorzaakt is volgens de opvangorganisaties vrij divers. Sommige dak- en thuislozen veroorzaken weinig of geen overlast. Indien zij overlast veroorzaken betreft het overlast in de openbare ruimte en crimineel gedrag. Bij overlast in de openbare ruimte moet gedacht worden aan openbaar drankmisbruik, onaangepast gedrag op straat of bedelen. Bij crimineel gedrag gaat het bijvoorbeeld om dealen, het plegen van kleine misdrijven (auto- of woninginbraak) of het regelmatig plegen hiervan (veelplegers).

In de directe omgeving van de opvangvoorziening komt de overlast volgens de organisaties minder voor dan daarbuiten. Enkele organisaties voor maatschappelijke opvang hebben de indruk dat de overlast over het algemeen afneemt sinds er meer wordt samengewerkt tussen verschillende organisaties (bijvoorbeeld het Vangnetteam van MBZ, IrisZorg en GGZ). Maar volgens deze organisaties is dat meer een gevoelskwestie dan dat zij dit baseren op feitelijke cijfers of metingen.

Een deel van de dak- en thuislozen wordt tijdelijk geholpen en vindt later op eigen kracht of via anderen zijn weg in de maatschappij. Maar een fors deel (gesproken wordt van circa 60%) zal volgens de inschatting van organisaties voor maatschappelijke opvang langdurige of lifetime-zorg nodig hebben.

3.2 Zwerfjongeren

De groep zwerfjongeren tussen 18-25 jaar die hulp of begeleiding krijgt bij een voorziening voor maatschappelijke opvang in Nijmegen en Rivierenland bestaat uit ongeveer 90 jongeren. Naar schatting bedraagt het werkelijke aantal zwerfjongeren in de regio Nijmegen / Rivierenland tussen 18-25 jaar in dit gebied ruim 150.

De problemen van zwerfjongeren zijn evenals die van dak- en thuislozen volgens de organisaties vaak meervoudig van aard. Het gaat niet alleen om situaties van thuisloosheid of om jongeren met een licht verstandelijke handicap, maar ook om jongeren met psychiatrische, schuld- of verslavingsproblemen.

Veel zwerfjongeren zijn in aanraking geweest met de politie vanwege hun gedrag en de overlast die zij veroorzaakt hebben. Maar opvangorganisaties zijn over het algemeen van mening dat zwerfjongeren onder adequate begeleiding op de goede weg geholpen kunnen worden. Volgens de opvangorganisaties zal maar een beperkt aantal zwerfjongeren lifetime-zorg nodig hebben. Indien zij hun verslavingsprobleem overwinnen zal de overgrote meerderheid zich op den duur zelf kunnen redden.

3.3 Verslaafden

Het aantal verslaafden dat hulp of begeleiding krijgt van een van de organisaties voor maatschappelijke opvang in Nijmegen en Rivierenland bedraagt bijna 200. De totale groep verslaafden die in een problematische situatie verkeert in de regio Nijmegen / Rivierenland wordt geschat op ongeveer 300 personen.

Verslaafden (alcohol- of drugsverslaafden) hebben meestal een financieel probleem. Maar ook hebben ze volgens de organisaties voor maatschappelijke opvang psychosociale of psychiatrische problemen. Verder komen eenzaamheid en zwakbegaafdheid ook voor onder deze groep. Door het middelengebruik komt lichamelijke of geestelijke aftakeling onder deze groep veelvuldig voor.

Veel verslaafden die hulp krijgen zijn met de politie in aanraking gekomen vanwege hun gedrag (grote aantallen kleine misdrijven, geweldsproblemen, overlast). Vaak vindt de overlast niet plaats in de directe omgeving van de hulporganisaties, maar op locaties die verder weg liggen.

De mening over de zorgduur van verslaafden varieert sterk van organisatie tot organisatie. Afhankelijk van de ernst van de situatie kan de zorg zeer langdurig of lifetime zijn. Bijna iedere organisatie is van mening dat er een kern is onder de groep verslaafden die blijvende zorg nodig heeft. Deze varieert in Nijmegen en Rivierenland van 50 tot 70 personen.

3.4 Zelfstandig wonende verkommerden en/of verloederden

Het aantal personen dat zelfstandig woont, maar vanwege verschillende problemen een beroep doet op opvangorganisaties voor hulp én in een situatie van dakloosheid dreigen te geraken bedraagt in regio Nijmegen / Rivierenland bijna 400. Uitgaande van de landelijke norm van 0,7% van de bevolking in het zorggebied zijn er waarschijnlijk ruim 3.500 personen tot deze groep van verkommerden en verloederden behoren (in bijlage 1 is de bevolking van de regio Nijmegen / Rivierenland per januari 2008 te zien).

Bij velen in deze groep gaat het om gebrek aan zingeving of daginvulling, eenzaamheid en financiële problemen. In toenemende mate gaat het hier om gezinnen (bijv. woninguitzetting, problematische uitkeringssituaties). In nogal wat situaties betreft het mensen die slechte contacten hebben met de officiële hulpverlening of voor wie geen reguliere opvang bestaat en de zorg mijden. Soms gaat het ook om personen zonder maatschappelijke identiteit. Bijvoorbeeld geen paspoort hebben, geen (post)adres hebben of taalproblemen ondervinden.

In tegenstelling tot de andere doelgroepen van het Stedelijk Kompas is er bij de groep verkommerden en verloederden in principe geen sprake van overlast. Vanwege sociale of financiële problemen wordt het voor deze groep steeds moeilijker om zelfstandig deel te nemen aan de maatschappij. Door de materiële teloorgang, de geestelijke aftakeling en het sombere maatschappelijke perspectief dreigt een deel van hen in een situatie van dakloosheid terecht te komen zonder dat men (vooralsnog) vervalt in crimineel gedrag.

De problematiek van de groep verkommerden en verloederden is zeer gevarieerd en complex. Maar duidelijk is wel dat het ook hier vaak gaat om problemen op meer dan een leefgebied die in ernst kunnen variëren. Sommigen hebben meer behoefte aan materiële ondersteuning, anderen meer aan geestelijke ondersteuning. Volgens de opvangorganisaties kan een groot deel van deze groep door adequate begeleiding geholpen worden om zelfstandig weer zijn weg te vinden. Maar nu al bestaat er volgens opvangorganisaties een groep (naar verhouding niet zo groot) die zich in een neerwaartse spiraal bevindt en weinig zelfredzaam is. Voor deze laatste groep kan langdurige of blijvende hulp nodig zijn.

**Bijlage 1: Bevolking regio Nijmegen / Rivierenland
januari 2008**

Gemeente	Periode	Bevolking
Beuningen	2008 januari	25334
Buren	2008 januari	25717
Culemborg	2008 januari	27293
Druten	2008 januari	18075
Geldermalsen	2008 januari	26290
Gennep	2008 januari	16882
Groesbeek	2008 januari	18985
Heumen	2008 januari	16644
Lingewaal	2008 januari	10919
Millingen aan de Rijn	2008 januari	5880
Mook en Middelaar	2008 januari	8087
Neder-Betuwe	2008 januari	22431
Neerijnen	2008 januari	11846
Nijmegen	2008 januari	161286
Tiel	2008 januari	41153
Ubbergen	2008 januari	9328
West Maas en Waal	2008 januari	18325
Wijchen	2008 januari	39702
Totaal	2008 januari	504177

*Bron: CBS januari 2008;
Gemeente Nijmegen, Stadsgetallen 2008*